

פרשת שבוע עפ"י השפת אמת

פרשת מקץ

ב"ה [תרל"א] שבת חנוכה ור"ח טבת

ומה שיש ללמוד מפרשה זו להכין לעצמו בימים הטובים שנתגלה הקדושה בהם. לקבוע ההארות בלב היטב כדי להיות על ימי הרע כשהקדושה נסתר. וכמו שכתוב (קהל ה' יד) ביום טובה היה בטוב פירוש היה לקבוע ההארה בגוף האדם. וביום רעה ראה (שם) עתה איך להתנהג אחר כך. כי קודם כל נסיון יש הארה איך ללמוד על אחר כך. ואפשר היה גם כן רמז ליוסף שבוזמן זה שימלך במצרים יכין על ימי הגלות. וכן היה כמו שכתוב במדרש³ שעל ידי יוסף הצדיק נגדרו בעריות. ובאמת על ידי בחינת יוסף יכולין למצוא הארה גם בעת ההסתר. כתיב⁴ שער החצר הפנימית הפונה קדים. פירוש בחינת ראשית הכח שיש בכל דבר שמשם יש התחדשות תמיד קודם שנטבע בתוך הטבע וההרגל. ששת ימי המעשה יהיה טגור⁴ שבחול הם ימי עבודה למצוא נקודה הפנימית כנ"ל. אך על ימי שבת וחודש⁴ יכולין למצוא גם בחול.

ונראה לומר ממה שכתוב יפתח ולא כתיב יהיה נפתח. ממשמע שיום השבת והחודש הם המפתחות אשר יכול אדם לפתוח בהם הפנימיות גם בימי המעשה. והוא בחינת

במדרש⁵ יוסף משלו ניתן לו ידים שלא משמשו בו לב שלא הרחרו בו רגלים בו צואר בו. דקשה להמדרש דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא⁶ רק משלו ניתן לו. ופירוש זה כי כל המצות אינם נקראים על שם האדם כי הכל בעזר עליו. ולכן מברכין קודם המצוה¹⁰ כי הציווי מסייע לקיים המצוה. אולם השמירה ממצות לא תעשה הוא של האדם. רק על זה לא שייך שכר.

אך מי שבא לנסיון בדבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה כדאיתא בגמרא⁹ וזה השכר יוכל להיות גם בעולם הזה. דשכר מצות כיון שבא בכח המצוה שהוא מה' יתברך והוא קדוש אינו בעולם הזה. וכתיב (איוב מא. א) מי הקדימני ואשלם בו. אבל בנסיון כמו שאמרנו ז"ל¹¹ רווק הדר בכרך. אינו בכלל מי הקדימני. ואילו שייך שכר בעולם הזה גם כן. ומה שהאריכו במדרש לפרש כל האיברים באו להודיע כי הנסיון היה בכל זה כי יש לך אדם שמתאוה להרהר או לשמש ולנשק בו. ואילו היה הנסיון בכל אלה התאוות ומכולם פירש עצמו כנ"ל. ועיקר הטעם מה שזכר יוסף לשכר בעולם הזה כי מדת יוסף הצדיק הוא להמשיך הברכה והשפע גם בעולם הזה לכן נקרא להבה¹² שולט למרחוק שמדתו הוא התפשטות הקדושה גם בעולם הזה (כמו שנאמר¹³ דנגיד ונפיק בו) כנ"ל.

11 אמר רבי יוחנן שלשה מכריז עליהן הקדוש ברוך הוא בכל יום: על רווק הדר בכרך ואינו חוטא, ועל עני המחזיר אבדיה לבעליה, ועל עשיר המעשר פירותיו בצניעה (פסחים ק"ג ע"א).
12 וזהו בית יעקב אש ובית יוסף להבדל (עובדיה א. יד).

3 (תרל"א) ויגיש

יוסף שומר הברית. פירוש ברית. הפנימיות שיש בכל דבר והנקודה נקראת ברית. כי נקודה זו היא אות ברית בין הבורא ברוך הוא וברוך שמו ובין הנבראים שנקודה זו שלח להחיות הנבראים. וכשהאדם שומר תמיד נקודה זו שבוים השבת. יודע ונדבק ונתבטל כל החיות שלו להיות עולה ונדבק בה' יתברך כל אחד לפום שיעורין דליבא⁵. וזה סיוע לימי העבודה. שעל ידי שנתבטל¹⁰ בכל מעשה אל נקודה הפנימיות יכול למצוא נקודת השבת גם בימי העבודה כנ"ל. וחודש גם כן ענין הפנימיות. רק שבת על ידי ביטול ועליה כנ"ל. וחודש על ידי אמונה יותר שגם בתוך הטבע יש הארת התחדשות תמיד. ולכן חודש תלוי בישראל שיקדשו החודש שהוא אמונה תורה שבעל פה כנ"ל. וכתיב (קבלת א. טו) אין כל חודש תחת השמש כי (על ידי) הטבע מביא הרגילות. ונשכח התחדשות. רק על ידי ימים הנ"ל יכולין למצוא התחדשות מלמעלה מן השמש על ידי בחינת הביטול והאמונה כנ"ל. וגם כל הגלות הוא זה שנטתר הפנימיות בהתלבשות פרות הרעות כו' עד שנשכח כח הפנימי כנ"ל. ועל ידי שמירת הברית כנ"ל בכל מעשה. יכולין למצוא ההארה גם בגלות.

3 יצונו אצל אהרן חזו אלו ימים ב"ה [תרל"ו] שבת חנוכה

בפסוק (בראשית מג. יח) על דבר הכסף השב כו' כסף איש בפי אמתחתו בו (שם כא) ה' אלקיכם נתון לכם מטמון באמתחותיכם כספכם בא אלי כו' (שם כג). יש לומר על דרך הרמז גם במדרש¹ ובזוהר הקדוש² כתבו ללמוד מזה פחד ליום הדין. כי הם היו צדיקים השבטים ולא היה בהם חטא. אך הצדיק אף שגובר נגד יצרו בכל דבר. יש לו פחד ממה שרואה יצרו מתגבר עליו בכל יום³. וכפי שכל האדם אם היה הרצון אמת לשמים ועל ידי שגובר יצרו וכל רצונו וחשקו מוסר לה' יתברך צריך להיות סר ממנו יצרו כי הרצון שעולה ממש לשמים איך יחזור להתדבק בגשמיות. אבל באמת אינו כן כי כן רצון הבורא יתברך להיות הרצון רצוא ושוב כדי להעלות כל הרצונות שבאדם לה' יתברך. וזהו תיקון הגוף. וזה שכתוב על דבר הכסף הוא הרצון. השב באמתחותינו הוא הגוף. כסף איש בפי אמתחתו הוא לפתח חטאת רובץ (בראשית ד. ז). על זה השיב להם אלקיכם נתון כו' מטמון באמתחותיכם. פירוש שיש ניצוצות קדושות נטמנות בגוף וצריכין להוציא ולברר הקדושה. לכן שב הכסף והחשק תמיד לגוף כאמור. כספכם בא אלי. ואף על פי כן הוא שב כנ"ל. ולכן אל יפול לב האדם עליו אף כי רואה יצרו מתגבר עליו עם כל זה יאמין כי מעשיו הטובים עולין לשמים:

1 וייהי מקץ שנתיים ימים, קץ שם לחשך, זמן נתון לעולם כמה שנים יעשה באפילה, ומאי טעם קץ שם לחשך שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל וצלמות בעולם, דכתיב יאבן אופל וצלמות, נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל וצלמות בעולם (ברר פט, א).

3 ב"ה [תרל"ב]

יוסף משלו נתנו לו. כי מה שהאדם נותן משלו לה' יתברך לבטל רצונו עבור רצון ה' יתברך זה נקרא שלו מה שמבטל ומכניע רצון עצמו. כי לעשות מעשים טובים רק מעזר ה' יתברך. אבל למנוע ולגבור נגד תאוותו ורצונו זה נקרא משלו. וכמו שכתוב במדרש¹ ירא ה' בני ומלך (משלי כו. כא) המליכיהו עליך כו'. ע"ש פרשת ואתחנן. הוא ביטול רצונו כנ"ל. ועל ידי זה גם כן נותנין לו מלוכה. מלך על יצרך. כי כאשר האדם מכניע את עצמו כראוי לה' יתברך. ממילא נכנע הטבע וכל הבריאה אליו. כי כיון שהוא נכנע נמצא כי על ידי הכנעת הכל אליו נכנעים לה' יתברך וזה תשוקת כל הנבראים והטבע גם כן וזה ומלך כו'.

6 ויזאמר פרעה אל יוסף, ויטר פרעה וגו', א"ר שמעון בן גמליאל יוסף משלו נתנו לו: פיו שלא נשק בעבירה, זעל פין ישק כל עמי. גופו שלא נגע בעבירה, זילבש אותו בגדי שש. צוארו שלא הרכין לעבירה, זישם רביד הזהב על צוארו. ידיו שלא משמשו בעבירה, ויטר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף, רגליו שלא פסעו בעבירה, ייתן וירכבו על קרובין, ויירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו מחשבה שלא חשכה בעבירה, תבא ותקרא חכמה, ויזקרא לפניו אברך, אב בחכמה ורך בשנים (ברר צ. ג. ע"ע ויקר כג, ט; תנחומא בראשית, יב).

8 ב"ה [תר"מ] שבת חנוכה

במדרש¹ קץ שם לחושך כו' (איוב כח. א) כל זמן שיצר הרע בעולם כו'. כי הנה הסטרא אחרא הולך אחר הקדושה כקוף אחר בני אדם כמו שכתוב בזוהר הקדוש². וזהו שכתוב (בראשית מא. א) ותעמדנה אצל הפרות. כי בכל מקום פתיחת שערי הקדושה יש זה לעומת זה איזה הסתר בכחון. והוא שמירת השערים לבל יכנס בו זר. וזהו שכתוב (בראשית ה. ז) לפתח חטאת רובץ. לכן נקרא קץ כי הוא רק סוף וקצה וכמו שפה. וזה סוד שפת שקר. כי פנימיות הכל כח הבורא יתברך והוא אמת. רק שיש שפה וקליפה מבחוץ והוא ציור ודמיון ונקרא יצר הרע. ועל דרך הרמז קץ שם לחושך הוא גאולתינו ממלכות יון כמו שכתוב במדרש בראשית³ תהו ובהו וחושך זה יון. לכן אחר הגאולה תקנו נרות חנוכה ואצל הפתח⁴ כמו שכתבנו שלכן נקרא קץ. וביאור הענין הוא דאיתא⁵ אסתר סוף כל הנסים. אם כן חנוכה שהיה אחר כך הוא רק הכנה ומפתח לגאולה אחרונה. וקודם פתיחת שער החדש שעתידי להיות אחר תיקון השלם היה חושך זה של יון וזהו שנאמר (בראשית א. א) וחושך על פני תהום שהוא מלכות הרביעית כמו שכתוב שם במדרש³

1 וייהי מקץ שנתיים ימים, קץ שם לחשך, זמן נתון לעולם כמה שנים יעשה באפילה, ומאי טעם קץ שם לחשך שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל וצלמות בעולם, דכתיב יאבן אופל וצלמות, נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל וצלמות בעולם (ברר פט, א).

ב. לה וירכתיה די נחש באשר הוא
מכוון למנוע מבני ישראל כח ההודאה
והכריעה לה' כענין שאמרו חז"ל¹⁶ מי שאינו
כורע במודים שדרתו נעשה נחש ולכן
בחנוכה תקנו הודאה עכ"ל ז"ל. והנה זה
היפוך בחינת יוסף הצדיק שנקרא אברך
(בראשית מא. מג) אב בחכמה ורך בשנים¹⁷. וכי
נקרא כן רק בימי נעוריו. רק הפירוש
¹⁸ כמאמר חז"ל¹⁸ לעולם יהא אדם רך כקנה.
ואף בהיותו חכם ועבר עליו שנים רבים
צריך להיות בו ענין הביטול והכריעה לה'
יתברך. והנה השדרה מעמדת האדם על
רגליו והיא עצמה נותנת כח ההכרעה. והיא
עיקר חיות האדם. וזהו שם אברך להיות
יוסף מקור החיות. ומצד זה שיש בו תמיד
התחדשות החיות לכן הוא רך כקנה ובוזה
שולט ברכה ונקרא אברך כנ"ל:

וכתיב (בראשית מג. לד) וישכרו עמו כו' אמרו
חז"ל¹² עד עתה לא שתו כו'. ולמה
עתה שתו. משמע שהרגישו שנתקנו
בשלימות הראוי בישיבתם עתה לפני יוסף
כמו שכתוב (שם א) ויתמהו כו'. וענין האבות
הוא תיקון הראשון בלי שום חטא. ותיקון
השבטים הוא אחר החטא. כמו שהיה חנוכה
המזוהה אחר חטא הידוע כמו שכתבתי מזה
לעיל. ומצינו שכתבו חז"ל¹³ בכל מקום
¹⁴ שכתוב יין עושה רושם. וכאן כתיב וישכרו
עמו כו' ולא מצינו רושם. והתירוץ הוא
הואיל והיה השתיה שלא בכונה ובדעת
שלימה כי בהכרח שתו. ואמינא לפי רמז
המפורשים¹⁴ טבח והכן הוא חנוכה. אף אנו
נאמר וישכרו הוא מרומז על פורים. כי
חנוכה ופורים הם נסים האחרונים¹⁵ סמוכין
לסוף תיקון הכולל שיהיה נגמר במהרה
בימינו בעת ביאת הגואל. ופנימיות אלה
הדברים יובנו למשכיל בכונת חייב לבטומי
בפוריא עד דלא ידע כו'¹⁶:

ב"ה [תרמ"ב] שבת חנוכה
במדורש' קץ שם לחושך כו' (איוב כח. א) כי
הנה ה' יתברך ברא הכל
ולהחושך שם קץ כי הוא רק לכסות
הפנימיות על ידי הקליפה הטובת. אבל
עיקר המכוון. תכלית הוא חוקר. שאין שום
הסתור וחושך שלא יהיה לתועלת כדמסיק
המדורש² בכל עצב יהיה מותר (משלי י. כג).
אכן הכל תלוי בהאדם כשיודע זאת ואינו
עושה מעיקר טפל ומטפל עיקר או אין בכח
³ החושך להסתיר האמת. ורמז החלום שבע
פרות עולות אחריו (בראשית מא. א) שאחר
העיקר נמשך ההסתור אחר כך. ותעמודנה
אצל הפרות כו' (שם) אחר כך ותאכלנה
כו' (שם ד). וכן המשל בגמרא³. הלך. אורח.
בעל הבית. שהיצר הרע מעצמו בטל. רק על
ידי התקרבות האדם עולה על ראשו. וצריך
האדם להתחזק בתורה ומצות וכשכל
מגמתו בזה מתבטל היצר הרע ממילא. כמו
⁴ כתיב (בראשית מא. ב) ותרעינה באחו פירש
רש"י⁴ סימן לימות השובע שיש אהבה
ואחדות. אמנם גם זה אמת שקיים שנת
השובע תלוי בזה האחדות כדכתיב
ותרעינה באחו שהאחדות הוא מוון וקיום
להם. והוא בחינת השבת שבו מתאחד כל
הבריאה. ונקרא⁵ שלום. וחל עליו ברכה⁶.
והוא תכלית שמים וארץ⁷ שהוא העיקר
כמו שנאמר לעיל (איוב כח. א) ולכל תכלית כו'
חוקר. רק אחר כך כשמתפשט חיות מהשבת
⁸ לתוך ששת ימי המעשה שם יש זה לעומת
זה. ולכן צריכין בני ישראל לבטל מלשבות
מכל מלאכה לברר עיקר התכלית ועל ידי
זה נעקר החושך כנ"ל. וזה הרמז וליוסף
יולד שני בנים בטרם תבוא כו' הרעב (בראשית
מא. ג). כנראה מלשון הפסוק שאינו מספר
מהעבר. רק שבא לסדר סידור ביאת שנת
הרעב כי מפני הרעה נאסף הצדיק (ישעיה ג.
א). וכמו שמצינו אחר כך בהתחלת
השיעבוד ויקם מלך כו' אשר לא ידע את
⁹ יוסף (שמות א. ח). כי הצדיק מקשר הכל
להקדושה

ב"ה [תרמ"ד] שבת חנוכה
במדורש' קץ שם לחושך כו' (איוב כח. א) כי
הנה ה' יתברך ברא הכל
ולהחושך שם קץ כי הוא רק לכסות
הפנימיות על ידי הקליפה הטובת. אבל
עיקר המכוון. תכלית הוא חוקר. שאין שום
הסתור וחושך שלא יהיה לתועלת כדמסיק
המדורש² בכל עצב יהיה מותר (משלי י. כג).
אכן הכל תלוי בהאדם כשיודע זאת ואינו
עושה מעיקר טפל ומטפל עיקר או אין בכח
³ החושך להסתיר האמת. ורמז החלום שבע
פרות עולות אחריו (בראשית מא. א) שאחר
העיקר נמשך ההסתור אחר כך. ותעמודנה
אצל הפרות כו' (שם) אחר כך ותאכלנה
כו' (שם ד). וכן המשל בגמרא³. הלך. אורח.
בעל הבית. שהיצר הרע מעצמו בטל. רק על
ידי התקרבות האדם עולה על ראשו. וצריך
האדם להתחזק בתורה ומצות וכשכל
מגמתו בזה מתבטל היצר הרע ממילא. כמו
⁴ כתיב (בראשית מא. ב) ותרעינה באחו פירש
רש"י⁴ סימן לימות השובע שיש אהבה
ואחדות. אמנם גם זה אמת שקיים שנת
השובע תלוי בזה האחדות כדכתיב
ותרעינה באחו שהאחדות הוא מוון וקיום
להם. והוא בחינת השבת שבו מתאחד כל
הבריאה. ונקרא⁵ שלום. וחל עליו ברכה⁶.
והוא תכלית שמים וארץ⁷ שהוא העיקר
כמו שנאמר לעיל (איוב כח. א) ולכל תכלית כו'
חוקר. רק אחר כך כשמתפשט חיות מהשבת
⁸ לתוך ששת ימי המעשה שם יש זה לעומת
זה. ולכן צריכין בני ישראל לבטל מלשבות
מכל מלאכה לברר עיקר התכלית ועל ידי
זה נעקר החושך כנ"ל. וזה הרמז וליוסף
יולד שני בנים בטרם תבוא כו' הרעב (בראשית
מא. ג). כנראה מלשון הפסוק שאינו מספר
מהעבר. רק שבא לסדר סידור ביאת שנת
הרעב כי מפני הרעה נאסף הצדיק (ישעיה ג.
א). וכמו שמצינו אחר כך בהתחלת
השיעבוד ויקם מלך כו' אשר לא ידע את
⁹ יוסף (שמות א. ח). כי הצדיק מקשר הכל
להקדושה

בנרות דכתיב (משלי כג) נר מצוה ותורה אור
כי התורה היא עצם האור ואין לחושך מגע
בעצם האור כלל. לכן באורייתא יש ביטול
יצר הרע לגמרי וזה מדת יעקב אש⁸ התורה.
ואיתא⁹ אין עבירה מכבה תורה מטעם הנ"ל
שאין לעבירה מגע במקום התורה. אבל
עבירה מכבה מצוה⁹ מוכח שהמצות הם
במקום שיש מגע סטרא אחרא והמצות הם
הנרות המאירין במקום החושך. ולכן עבירה
¹⁰ מכבה מצוה. וקל וחומר שמצוה מכבה
עבירה והיא מאירה במקום החושך. וזה היה
כחן של השבטים. ועל כולם יוסף הצדיק
שהאיר בתוך החושך במצרים. ועל זה כתיב
(קהלת ד. יז) מבית הסורים יצא למלך
בבחינת גולל חושך מפני אור ועל ידי הנסיון
שגבר נגד יצרו כמו כן נמשך אחריו כל
ההנהגה כך. וברח החושך בזריחת אורו.
וזהו מקץ שנתים ימים (בראשית מא. א) שהם
ימי החושך כמו שכתבתי במקום אחר¹⁰. וגם
¹¹ פירוש הכתוב (בראשית מג. ו) הוא המשביר
לכל עם הארץ מלשון גהלים עוממות כמו
שכתבתי במקום אחר¹¹. וזהו שכתוב
במדרשות¹² ובגמרא¹³ עדות ביהוסף¹² שמו
(תהלים פא. ו) שבא גבריאל ולמדו עי' לשון
ולא גמיר עד שהוסיף לו ה'. והוא
התולשות האור בכל הע' לשונות והוא
בכח הה' שנברא בו העולם הזה¹⁴. וזה
העדות שהאיר אור התורה בכל אלה
המקומות וקצרתי כי כתבתי במקום אחר¹⁵
¹⁶ מזה. רק זה הוספנו לפרש מה שכתוב
(בראשית מג. ו) ויבר יוסף את אחיו והם לא
הכירוהו כי היושב בחושך רק רואה מה
שבוהץ במקום האור. והיושב באור אינו
יכול להסתכל מה שבמקום החושך. לכן
השבטים שהיו באים מיעקב אבינו היו
מלאים אור ויוסף היה יושב במקום החושך
ועמדם שריא נהורא¹⁶ לכן הכיר אותם והם
לא הכירוהו כו'. ויעקב ישב גם כן באבלו
של יוסף לכן ראה שיש שבר במצרים כמו
¹⁷ שכתוב במדרש¹⁷ שהשבטים לא ראו והוא
ראה באספקלריא שאינה מאירה כי
הסתכלות זה היה רק בבחינת אור מתוך
החושך כנ"ל: